

חבל נחלתו

ספק אם היתה כונת נתינה במתנה גמורה אין מוציאים מיד המוחזק. במקרה הנוכחי כיון שהכתיבה ע"ש בן האח רמאותה בצידה, נראה שאין לו תוקף כלל וממילא גובים מהמפעל.

הברחת נכסים משעבוד, מפני שחבל ראשונים גדול סובר כר"ת וע"כ אין להוציא מייד מקבל המתנה כל זמן שאין ראיות מוכיחות שכל המתנה היתה אך למראית עין ולא ניתנה למקבל ע"מ שיחזיק. (שאז אף ר"ת מסכים לדברי הרא"ש). וכן הורה במנחת יצחק [ח"ו סי' ק"ע].

מסקנה

מתנה שניתנה רק כדי להבריא את הנכסים משעבוד – אינה קיימת, ואם יש

סימן סט

הרשאה לנוכרי

נוכרים, הוא צריך להיות מורשה (=בעל הרשאה) מצד החברה לדון בשם החברה, (גם בערכאות של נכרים).

הרשאה היא עשיית המורשה כעין שותף-שליח שיוכל ליצג את שולחו להוציא ממונו אשר ביד אחרים, וע"מ שהצד השני לא יוכל לטעון: 'לאו בעל דברים דידי את'. דרך העשייה ע"י קנין (סודר) אשר בו מקנים את החוב למורשה. וע"י שטר הרשאה בו כותבים לו: "זיל ודון ואפיק לנפשך" [הר"מ סי' קכ"ב וקכ"ג]. השאלה היא האם יכולים לעשות זאת עם מורשה נוכרי.

ב. כתבו תוספות [קידושין סוף ג' ע"א ד"ה ואשה]: "וא"ת היכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין **דלא מצינו חליפין לעובד נוכבים** דהא אמרינן בבכורות (דף י"ג ע"א) מדישראל בחדא עובד נוכבים נמי בחדא. וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישאל בחדא. וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש בר

שאלה

חברות שיש להן עסקים בחו"ל מיוצגות בהליכים משפטיים ע"י עורכי דין נוכרים. והשאלה היא האם זה ניתן מבחינה הלכתית, וכיצד?

תשובה

בדיני ישראל אדם אינו יכול ליצג אחר בדיניו, כשאינו לו כל שייכות לדין, מפני שהצד השני יטען: "לאו בעל דברים דידי את". היינו, אין לך שום נגיעת ממון והרי אתה מתעבר על ריב לא לך (וכמובן נתינת יעוץ אפשרית בכל מקרה).

וע"כ צריך לדון מה הן ההגבלות בנכרי בדיני ישראל מדין בא בהרשאה, וכן אם הוא שותף, או מדין פועל (כגון שהוא שכיר של החברה).

הרשאה

א. כדי שעורך דין יוכל לייצג חברה או בעל עסק על עסקיו עם יהודים או עם

ערב

חבל נחלתו

בחליפין פשיטא שאין הרשאה מועיל לעכו"ם דכיון דלא יוכל לעשות מורשה בכה"ג אלא מטעם שליחות וכמו שנתבאר לעיל ואין שליחות לעכו"ם. אבל בקרקע ופקדון יכול להקנות לעכו"ם בקנין סודר שמועיל חליפין לעכו"ם, אבל לא יכתוב כל מה דמתעני עליה מן דינא שהוא לשון שליחות כו' עכ"ד. וזכה"ג כ' בתשובת מהרשד"ם סי' נ"ט ע"ש. וזוהי היה נראה לומר דגם דעת ר"ת כן שאינו יכול לעשות הרשאה **אלא בדבר שנקנה בחליפין**. והיינו דהטור וסמ"ג ומרדכי שהביאו דברי ר"ת כולם הביאו טעמו בצדו דילפינן מכסף מקנתו שמועיל חליפין בעכו"ם, ונראה **לדעתם דאף שכתב בהרשאה כל מה דמתעני מ"מ כיון שהוא בענין שנקני בחליפי אמרי דהעכו"ם קונה קנין גמור**, ומ"ש כל מה דמתעני הוא כמו שמקבל עליו אחריות ולא שיעשה העכו"ם שליח, רק מדברי המחבר **משמע דהרשאה מועיל בעכו"ם בכל ענין**. היינו, בניגוד למובן הפשוט בדברי ר"ת והשו"ע שהרשאת נכרי תועיל לכל עיסקא, סובר המהרש"ל ובעקבותיו הש"ך, ומדייק שכן סברו אף הטור הסמ"ג והמרדכי, שהרשאה תועיל רק במקח הנקנה בחליפין אבל לגבי הלואה וכד' או ממון שהצד השני כופר בו לגביו לא תועיל הרשאה. ה. אבל הש"ך מטיל ספק כולל בכל נושא קניין סודר בנכרי: "אך לבי מהסס בעיקר הדין שסובר ר"ת דחליפין מועיל לעכו"ם דלא אישתמיט בשום מקום בש"ס דעכו"ם קונה בחליפין וכן בפוסקים לא אישתמיט חד מנייהו שהזכיר דין זה במקומות שהזכירו דיני קנין לעכו"ם... (וכן מצאתי בתשו' מהר"ם מינץ סי' ה' דף י"ב ע"א שכתב בפשיטות דלא מצינו חליפין לעכו"ם דוקא כסף או משיכ' הוי קניית עכו"ם למר כדאית ליה ולמר

מחליפין שהם בשניהם. וכן משמע לקמן (דף ח' ע"א) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין, **ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים**. וכן היה רגיל ר"ת לשלוח הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין. ומיהו בזה צריך לזוהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרינן בפרק (חמישי) דבבא מציעא (דף ע"א ע"ב) אלא וקנה העובד כוכבים כתבין"...

עולה מתוס' שאפשר לעשות נכרי מורשה לדון במקום ישראל משלחו.

וכ"פ בשלחן ערוך [סי' קכ"ג סי"ד]: "יכולים לשלוח הרשאה ביד עובד כוכבים, ובלבד שזוהר מלכתוב בה: וקנינא מיניה, דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים, אלא יכתוב: וקנה העובד כוכבים".

ג. המפתח לעשיית הנכרי מורשה הוא ע"י קנין. ר"ת, שהנהיג הרשאת נוכרי, עשה זאת ע"י קנין סודר, והוא חידוש שאע"פ שהגמ' בבכורות אמרה שישראל בחדא ונוכרי בחדא היינו דוקא בקנין כסף ומשיכה אבל קנין חליפין נוהג בישראל ובנוכרי כאחד. אמנם במה שנהגו, שהעדים נותנים סודר למקנה והוא מגביהו ומקנה לקונה את החפץ – זאת לא יעשו לנוכרי. מפני שהעדים זוכים עבור הקונה, וכיון שזכיה מטעם שליחות, ולנוכרי אין שליחות, ע"כ לא יעשו זאת. ולא יכתבו בשטר "וקנינא מיניה" אלא הנוכרי יקנה ישירות בקנין סודר מישראל משלחו.

ד. אולם הש"ך [ח"מ סי' קכ"ג ס"ק ל'] כתב על פסיקת השו"ע כר"ת לשלוח הרשאה ע"י עכו"ם: "זמהרש"ל שם סי' ס"ג חולק אזה והעלה דבהלואה ושאר דברים שאינן נקנים

חבל נחלתו

[בדק הבית] ובתשובה כלל י"ח (סי' י"א) כתב מיהו ירא שמים כשיראה שהגוי גמר בדעתו לישבע מה תועלת להשביעו. ורבינו ירוחם (ני"ז ח"ה קנ"ט ע"ג) כתב בשם ר"י כי יש היתר אחר בזמן הזה כי נשבעים בקדשים שלהם הנקראים עון גליון ואין תופסים בהם אלהות ואע"פ שמזכירין שם שמים וכוננתם ליש"ו (הנוצרי) מכל מקום אין מזכירין שם עבודה זרה וגם דעתם לעושה שמים וארץ ואע"ג דמשתתפים שם שמים, ודבר אחר לא מצינו שאסור לגרום לאחרים לשתף וגם משום לפני עור (ויקרא י"ט י"ד) ליכא דלא הוזהרו בני נח על השיתוף עכ"ל. וכתוב בארצות חיים (סי' כ"א הל' ע"ז אות ט') בשם הרשב"א ז"ל בתשובה (ח"ד סי' קס"ה, ח"ז סי' שב) גויס הללו שנשבעים באותם ארבעה מותר לישראל להשביעם ואין בזה משום לא ישמע על פיך".

וכ"פ בשולחן ערוך [יר"ד קמ"ז ס"ג].

אמנם הרמ"א [שו"ע אר"ח סי' קנ"ו] כתב: "ויש מקילין בעשיית שותפות עם הכותים בזמננו, משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בע"א, ואע"ג דמזכירין הע"ז, מ"מ כוננתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתתפים שם שמים וד"א, ולא מצינו שיש בזה משום ו'לפני עור לא תתן מכשול' (ויקרא י"ט, י"ד) דהרי אינם מזכירין על השתוף (ר"ן ספ"ק דע"ז ור' ירוחם ני"ז ח"ה ותוס' ריש פ"ק דבכורות); ולשאת ולתת עמהם בלא שותפות, לכ"ע שרי בלא יום חגיהם (הגהות מיימוני פ"ק מהלכות ע"ז) (ועיין בי"ד מהלכות ע"א סי' קמ"ו)¹."

כדאית ליה ע"כ. שוב מצאתי בתשו' מהרשד"ם סי' נ"ט שכ' שנלפע"ד שסברת ר"ת דעת יחיד היא כו' אך שלא כתב טעם לדבר (וע"ש).

וכיון שהרשאה בנכרי ובעיקר בעיסקאות שאין קונה בהם קניין סודר שנויה במחלוקת מן הראוי להימנע ממנה.

שותפות נכרי

עשיית נכרי שותף בעסקי ישראל יש בה להקל בכמה נושאים כגון שבת, מתנות כהונה ועוד.

מאיך כתב הטור [יר"ד קמ"ז, ג]: "ואסור לגרום לגוי שישבע או ידור בשמה". היינו יש להימנע מעסק עם נוכרי המצריך שבועה.

וכתב על כך הבית יוסף [יר"ד סי' קמ"ז אות ג' ד"ה ואסור לגרום]:

"אסור לאדם שיעשה שותפות עם הגוי שמא יתחייב לו שבועה ונשבע בעבודה זרה שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך לא ישמע בגרמא שלך. וכתבו התוספות (שם ד"ה אסור) והרא"ש (שם) בשם רבינו תם שאם כבר נשתתף עמו מותר ליקח ממנו שבועה קודם שיפסיד ממנו והאריכו בטעם הדבר. וכ"כ הר"ן בסוף פרק קמא דע"ז (ז' ע"א סוף דבור ראשון) בשם רבינו תם ובשם הרמב"ן ז"ל. ואע"ג שרשב"ם חלוק בדבר דעתם מסכמת לדעת רבינו תם וכבר כתב רבינו זה בטור אורח חיים סימן קנ"ו לפיכך לא כתבו כאן.

1. בפתחי תשובה יורה דעה [סימן קמ"ז ס"ק ב'] כתב: "ועי' בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק יו"ד סוף סי' קמ"ח שהאריך להוכיח מה דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין העובדי כוכבים מצווים על השיתוף הוא טעות ויצא להם זה מלשון הרמ"א הנ"ל ובאמת כוונת הרמ"א דמה שמשתף בשבועה שאינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם ש"ש בזה מצינו איסור לישראל דכתיב ובשמו תשבעו, אבל עובדי כוכבים אין מזהירים ע"ז אבל כשעובד עבודת כוכבים

חבל נחלתו

[ב"ב מ"ו ע"ב]. והוא אפטרופ' דזבין תורא ליתמי דפ' המפקיד [מ"ב ע"ב] דמשמע דמשלם שאני התם דפשע. ואפטרופא דמשבעי' לי' פ' הנזקין [נ"ב ע"א] היינו שנושא ונותן בנכסי יתומים דחשדי' ליה שמא שלח יד בנכסי יתומים אבל זה לא מינהו אלא לטעון מה נוגע בעדות [הוא] ואפי' כשמיהו ב"ד אין היתומי' מפסידי' היכא דטעי כדמוכח בכתו' [צ"ט ע"ב] דהלכה כחכמי' משום [בשום] היתומי' שפחתו שתות מוכן בטל הלכך ע"כ אפטרופוס כשר להעיד".

עולה ששליח ופועל הם לגמרי ישות אחרת ואינם נחשבים לנוגעים בדבר. ורק אם באו בהרשאה הופכים להיות נוגעים בדבר וממילא פסולים מלהעיד.

סיכום

הדרך הנכונה להיות מיוצג ע"י עו"ד נכרי בבתי דין של ישראל הוא ע"י שותפות עמו. דרך ההרשאה נפסקה בשו"ע, אבל יש מגדולי האחרונים המטילים בה ספק, ולשלוח עו"ד בשכר [בלבד ללא הרשאה] נראה שלא ניתן כלל.

ובדורנו שאין משביעים בדיני ישראל וקוצבים ממון במקום שבועה, מצד סיבה זו אין מקום להחמיר.

מדין פועל

ישנם דברים שפועל עדיף על שליח [עי' ב"מ י"ב, ומחנ"א פועלים י"א בענין ברכה על מעקה שעשאו נכרי²], בכ"ז לא מצאנו ששכיר יוכל לדון על ממונו של אחר מדין עוסק בדבר. ולכאורה כשהגמ' עוסקת בהרשאה מדין שליחות או בהקנאת חלק מהממון עליו התביעה יכלו להציע ששכירו ידון בדבר מטעמו.

ומעין ראייה ישנה משו"ת מהר"ם מרוטנברג [פראג סימנים תנ"ח ותנ"ט³]: "נשאל לריצב"א אם אפטרופוס של יתומי' יכול להעיד להם אם יודע להם עדות, והשיב דאין לך אלא מה שמנו חכמי' בסנהדרין כ"ד ע"ב וכ"ה] וזה אינו נוגע בעדות דאינו אלא שליח בעלמא כדאמ' בקידושין [מ"ג ע"א] הלכתא שליח נעשה עד. ובחזקת הבתים [מ"ו ע"ב] אמרי' אריס מעיד והוא דלית לי' פסידא בארעי'. וכן ערב מעיד ללוה והוא דאית לי' ארעא אחריתא כיון דאינו נוגע

בשיתוף אין חילוק כלל בין ישראל לעובד כוכבים ע"ש, וכ"כ בתשובת מעיל צדקה סימן כ"ב ע"ש. וכ"כ בתשובת שער אפרים וכן מצאתי בפמ"ג לעיל סימן ס"ה בשפ"ד סוף ס"ק מ"ה ע"ש. ולע"ד אף שהאמת כן הוא מ"מ אי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א ז"ל דמדבריו בד"מ לקמן סימן קנ"א המובא בש"ך שם סק"ז מבואר להיפך ע"ש. ועיין בספר משנת חכמים ריש הלכות יסוה"ת סוף לאו א' שהביא דהגאון מהור"ר ישעיה בערלין זצ"ל מברעסלא כתב אליו בדבר זה והאריך בעוצם ידו דאין ב"נ מזהר כלל על השיתוף וגם הוא ז"ל השיב לו באריכות וגוף הפלפול שהיה ביניהם לא נזכר שם".

2. בענין חידושו של המחנ"א עיין שעה"מ [תרומות י"א א], שו"ת שיבת ציון [סי' נ"ג], שו"ת יהודה יעלה [אסאד] [חומ"מ סי' רי"ג], מהרי"ט אלגאזי [הל' בכורות פ"ד אות נ'], שו"ת מנחת אברהם [לגרא"א שפירא שליט"א] [ח"ב סי' ט"ז].

3. וכן בתשו' מיימוניות לס' שופטים [סי' ה'].